

Αλέξανδρος Παπάζογλου, ΜΑ Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού
Παρευξείνων Χωρών του Δ.Π.Θ.

Γνωρίζοντας την Ελλάδα του Ελύτη¹

Η παρούσα εισήγηση αφορά έναν μεγάλο Έλληνα ποιητή, τον Οδυσσέα Ελύτη. Σκοπός αυτής είναι να αποκρυπτογραφήσει τα ελληνικά λεκτικά σήματα δίνοντάς μας την ευκαιρία να γνωρίσουμε την Ελλάδα μέσα από την ελυτική οπτική. Πρέπει να τονιστεί πως πρόκειται για μία βιοματική προσέγγιση η οποία πηγάζει μόνο από την αγάπη στη μοναδικότητα του Ελύτη. Δεν βασίζεται τόσο σε επιστημονικές ή άλλες αναφορές όσο στην εξωτερική των συναισθημάτων και των εντυπώσεων που δημιουργούνται σε έναν οποιονδήποτε αναγνώστη.

Είναι ευρέως γνωστή η ελληνοκεντρική ποίηση του Ελύτη. Αυτός ο ελληνοκεντρισμός είναι για κάποιους και ο λόγος για την επιλογή του ποιητικού ψευδώνυμου «Ελύτης» (ηχητικές ομοιότητες με την λέξη Ελλάδα). Οι φυσικές ομορφιές με σημαντικότερη αυτών την αιγιακή θάλασσα, ο πολιτισμικός πλούτος που μας κληροδοτείται από την αρχαιότητα (σε αυτό το σημείο θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε την πίστη του Ελύτη στην ελληνική πολιτισμική συνέχεια) αλλά κι η ελληνική ιστορία μαζί με τα χριστιανικά σύμβολα είναι μερικά από τα κύρια συστατικά μιας μαγικής ποίησης. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε πως η νησιώτικη καταγωγή του ίσως απετέλεσε το εφελτήριο για αυτό το μακροχρόνιο ποιητικό ταξίδι.

Μέσα από τη δεινή γλωσσοπλαστική ικανότητα του Οδυσσέα Ελύτη θα προσπαθήσουμε να γνωρίσουμε την Ελλάδα του. Μία ικανότητα που επιτρέπει τον συνδυασμό λέξεων επαναπροσδιορίζοντας το υπάρχον σημασιολογικό πλαίσιο. Λέξεις ανόμοιες μεταξύ τους, τόσο σε ετυμολογικό όσο και σε ηχητικό επίπεδο, δημιουργούν μία καινούρια η οποία φέρει μία ιδιαίτερη σημασία και έννοια. Αυτές οι λέξεις είναι η πυξίδα στη θάλασσα της ποίησης. Μας δείχνουν την πορεία που πρέπει να ακολουθήσουμε σαν αναγνώστες για να βρούμε την «Ιθάκη» που κρύβει κάθε στίχος, κάθε ποίημα. Μία επιπρόσθετη λεκτική τακτική του ποιητή είναι η προσθήκη μιας άλλης κατάληξης ή η αλλαγή αυτής προσδίδοντας ένα νέο νόημα. Ποιος δεν γνωρίζει άλλωστε τον «Ηλιο τον Ηλιότορα» ο οποίος μας παραπέμπει σε έναν ήλιο αυτοκράτορα και παντοδύναμο...

Ο σκοπός, λοιπόν, τούτης της εισήγησης είναι να φανερώσει την ελληνικότητα της ελυτικής ποίησης μέσα από λέξεις προσωπικής επιλογής. Είναι λέξεις οι οποίες «αφυπνίζουν» ελληνικές αισθήσεις. Βεβαίως, κατά την επιλογή τους είχα πάντα (ή τουλάχιστον προσπαθούσα να έχω) την εντύπωση που θα προκαλούσαν σε κάθε αναγνώστη όσον αφορά την ιδιότητά τους ως μέσο γνωριμίας του τελευταίου με την Ελλάδα. Οι επιλεγθείσες λέξεις αφορούν στην συντριπτική πλειονότητά τους

---

¹Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επίκ. καθηγήτρια του Τμ. Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών κα. Μαρία Δημάση για την ευκαιρία που μου έδωσε να «βαδίσω» σε νέα, άγνωστα για εμένα μονοπάτια...

γλωσσικές επινοήσεις του Οδυσσέα Ελύτη. Το βασικό κριτήριο επιλογής είναι η σημασιολογική απόδοση ελληνικών στοιχείων τα οποία μπορούν να τεκμηριωθούν με βάση τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά της Ελλάδος, τον ελληνικό πολιτισμό, την ελληνική ιστορία και γενικότερα ελληνικές εικόνες όπως όλοι μας μπορούμε να φανταστούμε. Με τούτη την λεκτική επιλογή είναι εύκολο να κατανοήσουμε τα παρακάτω δεδομένα που είναι και τα θεμέλια πάνω στα οποία ο Ελύτης «έχτισε» το ποιητικό οικοδόμημά του. Ο εικονοποιητικός και αισθητηριοκεντρικός λόγος του φανερώνει τα ελληνικά ιδανικά αλλά και μία ιδανική Ελλάδα σε ένα ευρύτερο νοηματικό πλαίσιο. Ο ποιητής μας παρουσιάζει εικόνες ελληνικές μέσω ανορθόδοξων περιγραφών και ενάντια στις συμβάσεις της λογικής «βομβαρδίζοντας» με αυτόν τον τρόπο τις αισθήσεις του εκάστοτε αναγνώστη. Ένα παράδειγμα που μου έρχεται πρώτο στο μυαλό είναι το γνωστό σε όλους μας «δελφινοκόριτσο», «*εκεί στις Ύδρας τ' ανοιχτά και των Σπετσώ...*». Δημιουργείται μία εικόνα αιγαιοπελαγίτικου τοπίου μέσω μιας φανταστικής και ασυμβίβαστης μορφής, ενός δελφινοκόριτσου.

Μία μεμονωμένη λέξη είναι φορέας εικόνας και μέσω αυτής της εικόνας ο Ελύτης παρουσιάζει στους αναγνώστες την Ελλάδα του. Με την ανάγνωση των λέξεων όλοι φανταζόμαστε εικόνες... Είναι ευκόλως κατανοητό πως αυτές οι ερμηνείες των εικόνων μπορούν να διαφέρουν ανάμεσα στο αναγνωστικό κοινό λόγω των προσωπικών εμπειριών που έχει ο καθένας. Ο Οδυσσέας Ελύτης μέσω των λέξεών του δείχνει την κατεύθυνση αλλά δεν την επιβάλλει. Μας ορίζει κατά κάποιο τρόπο το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα επεξεργαστούμε τις εικόνες με τις δικές του λεπτομέρειες. Πρέπει να τονίσουμε, βεβαίως, πως το πλαίσιο που μας ορίζει ο ποιητής εμπεριέχει ήδη τα ελληνικά στοιχεία τα οποία είναι σχεδόν αδύνατον να απορρίψει ο αναγνώστης. Πέραν αυτών κάθε αναγνώστης μπορεί να επιλέξει τη δική του ερμηνευτική πορεία. Θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε το παραπάνω «υποκινούμενο ποιητικό δημοκρατισμό», όσο αδόκιμος κι αν είναι αυτός ο όρος. Υποκινούμενος επειδή το εικονοποιητικό πλαίσιο είναι ήδη προκαθορισμένο από τον Ελύτη αλλά μέσα σ' αυτό ο καθένας μπορεί να διαμορφώσει τις λεπτομέρειες της «εικόνας» βασισμένος στη δική του βούληση.

Οι ποιητικές συλλογές που μελετήθηκαν για την επιλογή των λέξεων είναι οι εξής :

Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας

Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό

Ήλιος ο Πρώτος

Μαρία Νεφέλη

Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας

Προσανατολισμοί

Τα Ετεροθαλή

Τα Ρω του Έρωτα

Το Άξιον Εστί

Το Μονόγραμμα

Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά

Τρία ποιήματα με Σημαία Ευκαιρίας

Η αρχική κατηγοριοποίηση των λέξεων έγινε σε ρήματα, ουσιαστικά κι επίθετα. Αυτά αποτελούν τα μέρη του λόγου με την μεγαλύτερη συχνότητα - εξαιρούνται, βεβαίως, τα άρθρα τα οποία έχουν σχετικά μεγάλη συχνότητα εμφάνισης (στα παρακάτω ποσοστά δεν συμπεριλαμβάνονται οι ποιητικές συλλογές: Τα Ετεροθαλή κι η μετά το 1984 εργογραφία του Ελύτη). Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία το 25,43% αφορά τα ουσιαστικά, το 7,67% αφορά τα επίθετα ενώ το 15,34% τα ρήματα. Στα παραπάνω μέρη του λόγου, αλλά με μεγαλύτερη συχνότητα στην κατηγορία των ουσιαστικών, ο Οδυσσέας Ελύτης φανερώνει τη γλωσσοπλαστική δεινότητά του. Άλλοτε συνδυάζοντας ουσιαστικά με άλλα ουσιαστικά, άλλοτε συνδυάζοντας επίθετα με ουσιαστικά. Η ανωτερότητα των ουσιαστικών στο επίπεδο της συχνότητας εμφανίζεται και στην επιλογή των λέξεων - φορέων ελληνικών εικόνων. Σε σύνολο 114 λέξεων (βλ. παράρτημα 1^ο) τα ουσιαστικά φτάνουν σε αριθμό τα 71 (βλ. παράρτημα 2^ο), τα επίθετα είναι 27 (βλ. παράρτημα 3^ο) ενώ τα ρήματα 17 (βλ. παράρτημα 4^ο) (η λέξη εξαφτέρυγο χρησιμοποιείται σαν ουσιαστικό αλλά και σαν επίθετο σε διαφορετικά σημεία της ελυτικής ποίησης).

Ο λόγος του Οδυσσέα Ελύτη είναι λόγος εικονοποιητικός. Συγκεκριμένα ο Αντρέας Κατσαντώνης γράφει στο βιβλίο του με τίτλο «Για τον Οδυσσέα Ελύτη»: «...εικόνες όμοιες μεταξύ τους και όμως διαφορετικές, εικόνες παρεμφερείς, εικόνες που διασταυρώνονται, εικόνες που παρατάσσονται, εικόνες αντίθετες, εικόνες επεξηγηματικές άλλων, εικόνες επαναληπτικές, εικόνες, τέλος, ρομαντικές, συμβολικές, αλληγορικές, κλασικές ή και απλά περιγραφικές... εκτοξεύονται σαν αυτοτελείς οπτικές οντότητες μέσα από την βούληση της αυτογέννητης έμπνευσής του»². Οι εικόνες στα ποιήματα του Ελύτη βομβαρδίζουν συνεχώς τον αναγνώστη μεταφέροντας εικονοποιημένα μηνύματα. Το αιγαιοπελαγίτικο τοπίο, η θάλασσα, ο ελληνικός ουρανός, ο ήλιος είναι μερικοί από τους φορείς αυτών των μηνυμάτων. Η πραγματικότητα του ποιητή αντιμετωπίζεται με μία εξιδανικευμένη ελληνικότητα. Το ελληνικό στοιχείο προβάλλεται συνεχώς στις στίχους με άμεσο ή έμμεσο τρόπο.

Ένα επιπλέον στοιχείο το οποίο εντοπίζεται στις ποιητικές συλλογές του Οδυσσέα Ελύτη είναι κι ο αισθητηριοκεντρικός λόγος του. Η πλήρης αντίληψη των εικόνων προϋποθέτει την εγρήγορση όλων των αισθήσεων. Ο αναγνώστης ακούει τον «τζίντζιρα που τζιντζίρισε» στην ποιητική συλλογή «Ήλιος ο Ηλιάτορας», μυρίζει την δεντρολιβανιά στο φύσημα του ανέμου στο «Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό», γεύεται το γαρυφαλλόνερο στα «Ρω του Έρωτα» αλλά και στη συλλογή

² Αντ. Κατσαντώνης, Για τον Οδυσσέα Ελύτη, εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1983, 38-39.

«Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό», αγγίζει την αφρόσκινη στην ποιητική συλλογή «Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη Ομορφιά», βλέπει το δελφινικόριτσο στα «Ρω του Έρωτα» και στα «Ετεροθαλή». Μέσω των εικόνων ο αναγνώστης ακούει, οσφρίζεται, γεύεται, αγγίζει αλλά, προπάντων, βλέπει. Σύμφωνα με τον Πίνακα λέξεων «ποιημάτων» του Οδυσσέα Ελύτη των Κεφαλίδη - Παπάζογλου το ρήμα *βλέπω* επαναλαμβάνεται 164 φορές. Είναι κατά μία έννοια η οπτική εμμονή του ποιητή. Μία επιπρόσθετη ελυτική ιδιότητα αφορά και τον συνδυασμό των αισθήσεων μέσα από μία και μόνο λέξη. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε την λέξη «αλατόπετρα». Με μία πρώτη ανάγνωση γίνεται αντιληπτός ο συνδυασμός της όρασης αλλά και της γεύσης. Εμβαθύνοντας, όμως, ανακαλύπτουμε πέραν των δύο προαναφερθεισών την αφή και, ίσως, την όσφρηση αφού το αλάτι μάς παραπέμπει και στην μυρωδιά του θαλασσινού νερού. Κατά την προσωπική μου άποψη ο Οδυσσέας Ελύτης είναι ο μόνος Έλληνας ποιητής ο οποίος συνδυάζει συνειρμικά τις αισθήσεις ώστε να μας φανερωθούν τόσες ελληνικές εικόνες. Η Ελλάδα υπάρχει παντού μέσα στην ποίηση του έστω κι «αποκρυπτογραφημένη».

Επεδίωξα μία περαιτέρω κατηγοριοποίηση σε εικονοποιητικό επίπεδο προσπαθώντας να απομονώσω τις εικόνες και να τις εντάξω σε κατηγορίες ανάλογα με τα ελληνικά στοιχεία που έφεραν, για παράδειγμα ιστορικά, θρησκευτικά, πολιτισμικά ή απλώς ελληνικά γεωφυσικά χαρακτηριστικά. Αυτή η προσπάθεια κατέστη αδύνατη για τον εξής λόγο: η εικόνα η οποία φανερώνεται με την ανάγνωση μιας μεμονωμένης λέξης αλλάζει όταν αυτή συνδυαστεί νοηματικά με τις υπόλοιπες λέξεις του στίχου. Θα ήταν σφάλμα να προσεγγίσουμε τις εικόνες των στίχων βασισμένοι σε μία μεμονωμένη λέξη. Από την άλλη πλευρά είναι σχεδόν αδύνατον να κατηγοριοποιήσουμε γενικά τις εικόνες που μας παρουσιάζει ο Ελύτης για έναν άλλον απλούστατο λόγο. Οι εικόνες στους στίχους ενός ποιήματος «μιλάνε» σε κάθε αναγνώστη με διαφορετική «γλώσσα». Η ποίηση δεν μπορεί να μπει σε καλούπια γιατί έτσι θα στερηθούμε της ικανοποίησης ενός φανταστικού ταξιδιού. Όπως προανέφερα, ο Ελύτης μας δίνει το πλαίσιο το οποίο εμείς ως αναγνώστες θα το διαμορφώσουμε αναλόγως. Ένα παράδειγμα αποτελεί το επίθετο «νεφελόπαρτη». Η λέξη μας προδιαθέτει, ίσως, για μία νεφελόπαρτη βραδυά. Αυτομάτως, η εικόνα αλλάζει συνεχίζοντας την ανάγνωση του στίχου: «...νεφελόπαρτη ώρα...». Αυτοί οι ασυμβίβαστοι συνδυασμοί λέξεων τονίζουν την μοναδικότητα της εικονοποίησης στο ποιητικό έργο του.

Η πολυπολιτισμική προσέγγιση μέσω της ελυτικής ποίησης είναι ένα θέμα το οποίο χρήζει, τουλάχιστον, αναφοράς στην παρούσα εισήγηση. Μέσω των εικόνων του ο Ελύτης παρουσιάζεται ως οικοδεσπότης της χώρας ο οποίος θα την συστήσει στον καθένα ανεξαιρέτως, χωρίς να υπάρχουν κάποια πολιτισμικά κριτήρια. Κατά την γνώμη μου κάθε άνθρωπος ο οποίος θα διάβαζε τους γεμάτους ελληνικές περιγραφές στίχους θα είχε, τουλάχιστον, την περιέργεια να μάθει περισσότερες πληροφορίες για αυτόν τον τόπο που ύμνησε με τόσο πάθος ο Οδυσσέας Ελύτης. Άλλωστε, ο τρόπος με τον οποίο υμνούνται η γυναικεία παρουσία και η Ελλάδα μέσα από τα ποιήματά του θα μπορούσε να μας οδηγήσει στη διατύπωση της άποψης ότι ο

ποιητής ταυτίζει την Ελλάδα με την γυναικεία ομορφιά. Όπως μία γυναίκα έχει το χάρισμα να σαγηνεύει, κατά παρόμοιο τρόπο και η Ελλάδα, σαν μία όμορφη γυναικεία παρουσία, σαγηνεύει τους πάντες. Ο Οδυσσεύς Ελύτης δεν απευθύνεται μόνο στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό αλλά σε όλους. Όσοι γνωρίζουν τις ελληνικές ομορφιές βρίσκουν μία νέα μορφή εξύμνησής τους. Όσοι δεν γνωρίζουν την Ελλάδα βλέπουν τις ομορφιές της μέσα από τους στίχους των ποιημάτων και γεννιέται, πιθανότατα, η επιθυμία να αντικρίσουν αυτές τις εικόνες ιδίοις όμμασι. Η ποίησή του αποτελεί ένα μέσο προβολής της χώρας σε ένα πολυπολιτισμικό κοινό. Είναι μαγικός ο τρόπος που εξιτάρει την φαντασία του αναγνώστη και ιδιαίτερα του αναγνώστη ο οποίος δεν έχει βιώματα από την ελληνική φύση. Μόνο τυχαίο δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το γεγονός πως το έργο του Ελύτη έχει μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες και χαίρει της εκτίμησης ανθρώπων διαφορετικής πολιτισμικής παιδείας.

Μία άλλη πτυχή της καλλιτεχνικής πορείας του Οδυσσεύς Ελύτη αφορά την ενασχόλησή του με τη ζωγραφική και, κυρίως, με την τέχνη του collage. Κατά την διάρκεια της ζωής του είχε άλλωστε την ευκαιρία να συναντήσει γνωστούς καλλιτέχνες όπως ο Πικάσο, ο Ντε Κίρικο κι ο Ματίς. Αυτές οι συναναστροφές του γνωστού ποιητή πιθανόν να τον οδήγησαν σε αυτόν τον τρόπο έκφρασης, ο οποίος δεν είναι γνωστός στο ευρύ κοινό. Ο λόγος για τον οποίο γίνεται αυτή η αναφορά στην παρούσα εισήγηση είναι η, κατ' εμέ, ταύτιση του ελυτικού ποιητικού έργου με το ελυτικό collage. Ο καθένας θα μπορούσε να βρει κοινά στοιχεία και στις δύο προαναφερθείσες «πτυχές» της δημιουργίας του Ελύτη. Όπως και στην ποίησή του κυρίαρχο στοιχείο είναι η Ελλάδα. Εντοπίζουμε, κατά κόρον, αιγαιοπελαγίτικα τοπία που επιβεβαιώνουν το πάθος του ποιητή για τα κυρίαρχα ελληνικά στοιχεία. Τα ολόλευκα σπίτια με τη νησιώτικη αρχιτεκτονική, η βαθυγάλαζη θάλασσα του Αιγαίου, τα καΐκια, οι αρχαιοπρεπείς φιγούρες, το πράσινο της φύσης είναι μία άλλη μαγική μέθοδος προσέγγισης της Ελλάδος. Σε μερικές εικαστικές δημιουργίες του Ελύτη κυριαρχούν χριστιανικά στοιχεία όπως εκκλησίες ή αγγελικές μορφές οι οποίες ταυτίζονται άμεσα με την Ελλάδα, καθώς η ορθόδοξη χριστιανική θρησκεία κατείχε πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής κουλτούρας. Επιπροσθέτως, η γυναικεία παρουσία σε διάφορες μορφές είναι έντονη στην πλειονότητα των collages του Οδυσσεύς Ελύτη. Τα προαναφερθέντα, λοιπόν, μας οδηγούν στο συμπέρασμα πως τα collages αποτελούν την εικονοποιημένη εκδοχή της ποίησης του. Είναι η, κατά τον Ελύτη, Ελλάδα μέσα από ένα άλλο καλλιτεχνικό πρίσμα.

Κλείνοντας αυτή τη σύντομη ανάλυση του δίπτυχου Ελλάδα - Ελύτης θα μπορούσαμε να πλάσουμε μία εικόνα στο μυαλό μας ώστε να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο ο Ελύτης προσέγγιζε την ελληνικότητα μέσα από την ποίησή του. Ας φανταστούμε, λοιπόν, την Ελλάδα σαν μία γαλαζοπράσινη θάλασσα και τον Ελύτη σαν δύτε. Ο Ελύτης βουτώντας σ' αυτήν την γαλήνια και γεμάτη φυσικές ομορφιές επιφάνεια, ανακαλύπτει έναν βυθό πλούσιο σε εθνικά ιδανικά, πολιτισμό κι ιστορία. Μέσα από τα ποιήματά του μας παίρνει από το χέρι δίνοντας και σε εμάς την ευκαιρία να γνωρίσουμε τις ομορφιές της Ελλάδας του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1^Ο

- *Αγροδρομώ* - Προσανατολισμοί
- *Αγρίμης* - Τα Ετεροθαλή
- *Αγριοχαμόγελο* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Αείφωτος* - Μαρία Νεφέλη
- *Αεροβάτης* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Αζαλιά* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Αηδονολαλιά* - Τα Ετεροθαλή
- *Αιθερημία* - Προσανατολισμοί
- *Ακαμάκιστος* - Τα Ετεροθαλή
- *Ακελαήδιστος* - Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας
- *Ακριβοσπάθιστος* - Το Άξιον Εστί
- *Ακριτομύθια* - Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά
- *Ακρόκλωνος* - Τρία ποιήματα με Σημαία Ευκαιρίας
- *Αλαλησιά* - Τα Ετεροθαλή
- *Αλατόπετρα* - Τα Ετεροθαλή
- *Αλαφροπερπατώ* - Προσανατολισμοί
- *Αλησμονάνθι* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Αμπελοβραγιά* - Τα Ετεροθαλή
- *Αμπελομάντιλο* - Το Άξιον Εστί
- *Ανεμαλώνι* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Ανθόσκονη* - Ήλιος ο Πρώτος, Μαρία Νεφέλη
- *Ανθρώπακλος* - Μαρία Νεφέλη
- *Αργοπλεύστης* - Το Άξιον Εστί
- *Αργόπρεπος* - Προσανατολισμοί

- *Αστραφτογεννιέμαι* - Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας
- *Αστροπελεκίζομαι* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Αφρόσκονη* - Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά
- *Αχιδωνιά* - Τα Ετεροθαλή
- ***Βαγιόφυλλο*** - Τα Ετεροθαλή
- *Γαλαζοβολώ* - Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας
- *Γαρυφαλόνερο* - Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό, Τα Ρω του Έρωτα
- *Γλαυκολάμπω* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Γυφτοπούλι* - Το Άξιον Εστί
- *Δαφνόκουκα* - Μαρία Νεφέλη
- *Δελφινοκόριτσο* - Τα Ρω του Έρωτα, Τα Ετεροθαλή
- *Δεντροκόμι* - Μαρία Νεφέλη
- *Δεντρολιβανιά* - Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό
- *Δορύαιχμες* - Το Άξιον Εστί
- *Δορυφορώ* - Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό
- *Δροσαχί* - Το Μονόγραμμα
- ***Εαροσύνη*** - Το Άξιον Εστί
- *Εγκοσμιώνω* - Μαρία Νεφέλη
- *Ελυτονήσι* - Τα Ετεροθαλή
- *Ελυτόνησος* - Τα Ετεροθαλή
- *Εξαφτέρυγο* - Προσανατολισμοί
- *Ερεβοκτόνος* - Το Άξιον Εστί
- *Ερεβομανής* - Το Άξιον Εστί
- ***Ζεστοβολώ*** - Τα Ετεροθαλή
- ***Ηλιάτορας*** - Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας
- *Ηλίσκος* - Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά

- *Ηλιόβγαλμα* - Προσανατολισμοί
- *Ηλιοβόρος* - Το Άξιον Εστί
- *Ηλιοπότης* - Το Άξιον Εστί
- *Ηλιοφορώ* - Το Άξιον Εστί
- **Θαλασσάχραντος** - Τα Ετεροθαλή
- *Θαλασσοζυπνημένος* - Προσανατολισμοί
- *Θρουβαλιασμός* - Τα Ετεροθαλή
- *Θυελλομάντης* - Προσανατολισμοί
- *Θυελλοχαϊδεμένος* - Τα Ετεροθαλή
- *Ιδεοφορώ* - Το Άξιον Εστί
- *Ιριδόστιχτος* - Τα Ετεροθαλή
- *Ιριδοχτυπημένος* - Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας
- *Ιωδόκοσμος* - Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά
- **Κελαηδητός** - Τα Ετεροθαλή
- *Κισσοστολισμένος* - Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό
- *Κληματόσταυρο* - Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας
- *Κορυδαλλένιος* - Προσανατολισμοί
- *Κωδωνοκρούω* - Τα Ετεροθαλή
- *Λιγνοκάλαμα* - Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά
- **Μαϊστραλίζω** - Τα Ετεροθαλή
- *Μανιταρόσκυλο* - Μαρία Νεφέλη
- *Μαχαιροφορώ* - Το Άξιον Εστί
- *Μελάγχρωμα* - Το Άξιον Εστί
- *Μελανάδα* - Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό
- *Μελανειμονώ* - Μαρία Νεφέλη
- *Μελανουργώ* - Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό

- *Μεσαύγουστο* - Προσανατολισμοί
- *Μοσκιά* - Προσανατολισμοί
- *Μοσκοϊτιά* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Μοσχονήσι* - Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά
- *Μούχρωμα* – Προσανατολισμοί
- *Μυριόχρωμος* - Τα Ετεροθαλή
- *Νεραντζαθιά* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Νεραντζοκόριτσο* - Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας
- *Νεφελόπαρτος* - Προσανατολισμοί
- *Ουρανοσύνη* - Το Άξιον Εστί
- *Παρθενοβίωτος* - Το Άξιον Εστί
- *Πετροπαιχνιδιάτορας* - Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας
- *Ρεμβοκίνητος* - Το Άξιον Εστί
- *Ριγήλισμα* - Προσανατολισμοί
- *Σαλιγκαρόχορτο* - Τα Ετεροθαλή
- *Σεληνοβάμονα* - Το Άξιον Εστί
- *Σκουταροφόρος* - Το Άξιον Εστί
- *Συννεφολύκαινα* - Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας
- *Τζεντζεφύλλι* - Το Άξιον Εστί
- *Τζίντζηρας* - Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας
- *Τζιντζιρίζω* - Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας
- *Τρελοβάπορο* - Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας
- *Τρελοκαμπανάκι* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Φυλλομάντης* - Τα Ετεροθαλή
- *Φωτόδεντρο* - Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά, Μαρία Νεφέλη
- *Φωτοφάγος* - Το Άξιον Εστί

- *Χελινοδρόμος* - Τα Ετεροθαλή
- *Χιμαιροποίκιλτος* - Το Άξιον Εστί
- *Χιονόδοξος* - Ήλιος ο Πρώτος, Το Άξιον Εστί
- *Χλόινος* - Το Άξιον Εστί
- *Χορτοαρχόντισσα* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Χρυσάχνη* - Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά
- *Χρυσεγέρτης* - Το Άξιον Εστί
- *Χρυσοκύανος* - Το Άξιον Εστί
- *Χρυσοστιγμή* - Ήλιος ο Πρώτος
- *Χρωμοθέτης* - Τρία ποιήματα με Σημαία Ευκαιρίας
- *Χωριατομουσουλιά* - Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας
- *Ψυχοσυντήρητος* - Μαρία Νεφέλη

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2^ο

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Αγρίμης	Αλατόπετρα
Αγριοχαμόγελο	Αλησμονάνθι
Αεροβάτης	Αμπελοβραγιά
Αζαλιά	Αμπελομάντιλο
Αηδονολαλιά	Ανεμαλώνι
Αιθερημία	Ανθόσκονη
Ακριτομύθια	Ανθρώπακλος
Ακρόκλωνος	Αργοπλεύστης
Αλαλησιά	Αφρόσκονη

Αχτιδωνιά	Μεσαύγουστο
Βαγιόφυλλο	Μοσκιά
Γαρυφαλόνερο	Μοσκοϊτιά
Γυφτοπούλι	Μοσχονήσι
Δαφνόκουκα	Μούχρωμα
Δελφινοκόριτσο	Νεραντζαθιά
Δεντροκόμι	Νεραντζοκόριτσο
Δεντρολιβανιά	Ουρανοσύνη
Δορύαιχμες	Πετροπαιχνιδιάτορας
Δροσαχί	Ριγήλισμα
Εαροσύνη	Σαλιγκαρόχορτο
Ερεβοκτόνος	Σκουταροφόρος
Ελυτονήσι	Συννεφολύκαινα
Ελυτόνησος	Τζεντζεφύλλι
Εξαφτέρυγο	Τζίντζηρας
Ηλιάτορας	Τρελοβάπορο
Ηλίσκος	Τρελοκαμπανάκι
Ηλιόβγαλμα	Φυλλομάντης
Ηλιοπότης	Φωτόδεντρο
Θρουβαλιασμός	Χελινοδρόμος
Θυελλομάντης	Χορτοαρχόντισσα
Ιωδόκοσμος	Χρυσάχνη
Κληματόσταυρο	Χρυσεγέρτης
Λιγνοκάλαμα	Χρυσοστιγμή
Μανιταρόσκυλο	Χρωμοθέτης
Μελάγχρωμα	Χωριατομουσουλιά
Μελανάδα	

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3^ο

ΕΠΙΘΕΤΑ

Αείφωτος

Ακαμάκιστος

Ακελαήδιστος

Ακριβοσπάθιστος

Αργόπρεπος

Εξαφτέρυγο

Ερεβομανής

Ηλιοβόρος

Θαλασσάχραντος

Θαλασσοζυπνημένος

Θυελλοχαϊδεμένος

Ιριδόστιχτος

Ιριδοχτυπημένος

Κελαηδητός

Κισσοστολισμένος

Κορυδαλλένιος

Μυριόχρωμος

Νεφελόπαρτος

Παρθενοβίωτος

Ρεμβοκίνητος

Σεληνοβάμονα

Φωτοφά γος

Χιμαιοποίκιλτος

Χιονόδοξος

Χλόινος

Χρυσοκύανος

Ψυχοσυντήρητος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4^ο

ΡΗΜΑΤΑ

Αγεροδρομώ

Αλαφροπερπατώ

Αστραφτογεννιέμαι

Αστροπελεκίζομαι

Γαλαζοβολώ

Γλαυκολάμπω

Δορυφορώ

Εγκοσμίωνω

Ζεστοβολώ

Ηλιοφορώ

Ιδεοφορώ

Κωδωνοκρούω

Μαϊστραλίζω

Μαχαιροφορώ

Μελανειμονώ

Μελανουργώ

Τζιντζιρίζω

Βιβλιογραφία

- Αντ. Καραντώνη, Για τον Οδυσσέα Ελύτη, εκδ. Δημ. Ν. Παπαδήμα, Αθήνα 1983*
- Ν. Χ. Κεφαλίδη – Γ. Κ. Παπάζογλου, Πίνακας λέξεων «ποιημάτων» του Οδυσσέα Ελύτη, Θεσσαλονίκη 1985*
- Οδ. Ελύτη, Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1979*
- Οδ. Ελύτη, Έξη και μια τύψεις για τον Ουρανό, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1978*
- Οδ. Ελύτη, Ήλιος ο Πρώτος, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1979*
- Οδ. Ελύτη, Μαρία Νεφέλη, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974*
- Οδ. Ελύτη, Ο Ήλιος ο Ηλιάτορας, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1973*
- Οδ. Ελύτη, Προσανατολισμοί, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1978*
- Οδ. Ελύτη, Τα Ετεροθαλή, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974*
- Οδ. Ελύτη, Τα Ρω του Έρωτα, εκδ. Ερμείας, Αθήνα 1980*
- Οδ. Ελύτη, Το Άξιον Εστί, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1979*
- Οδ. Ελύτη, Το Μονόγραμμα, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974*
- Οδ. Ελύτη, Το Φωτόδεντρο και η δέκατη τέταρτη ομορφιά, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974*
- Οδ. Ελύτη, Τρία Ποιήματα με Σημαία Ευκαιρίας, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1982*
- Mario Vitti, Οδυσσέας Ελύτης – Κριτική Μελέτη, εκδ. Ερμής, Αθήνα 2000*